

**ПРОДУКТИВНІСТЬ, СТАН І ТОВАРНА СТРУКТУРА
ПРИРОДНИХ ДУБОВИХ ДЕРЕВОСТАНІВ РІЗНОГО СКЛАДУ В
ДЕРЖАВНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ «ХАРКІВСЬКА
ЛІСОВА НАУКОВО-ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ»**

Сосєдко А.М., гр. 205з-22м-02

Науковий керівник – канд. с.-г. наук, доц. **В.В. Назаренко**
Державний біотехнологічний університет

Нині в окремих регіонах країни внаслідок кліматичних змін, а також антропогенного впливу виникають осередки ослаблення та всихання лісів, зокрема й дубових. Це може погіршити успішність надання лісами комплексу різноманітних екосистемних послуг, а також збереження біорізноманіття лісових екосистем (Ткач, Румянцев, 2022).

Унаслідок певних недоліків у веденні лісового господарства в минулому на значних площах ростуть чисті за складом насадження, зокрема й дубові. Це негативно відбивається на загальному їх стані, продуктивності, виконанні покладених на них важливих функцій. Тому актуальним питанням є кількісне оцінювання стану лісів у зв'язку із впливом різноманітних чинників у окремих регіонах країни. Саме ці обставини й зумовлюють актуальність проведення досліджень щодо оцінювання загального стану, продуктивності, товарної структури дубових лісів у державному підприємстві «Харківська лісова науково-дослідна станція», що територіально розміщене в південно-східній частині Лівобережного Лісостепу України, та в лісовому фонді якої суттєво за площею переважають дубові деревостани.

Серед дубових лісів підприємства як за площею, так і за запасом, суттєво переважають деревостани порослевого походження, частка яких становить 79 % – за площею та 81 % – за запасом. Частка дубняків штучного походження за площею становить 20 % і за запасом – 18 %, а дубняків насінневого природного походження – менше 1 % як за площею, так і за запасом. Вікова структура природних дубняків є вкрай розбалансованою із суттєвим переважанням за площею деревостанів 7–10 класів віку, частка яких становить понад 92 % від загальної площі. Частка молодняків (деревостанів до 40 років) є незначною – менше 1 %, а деревостанів віком понад 100 років – близько 4 % від загальної площі.

Ступінь використання лісорослинного потенціалу модальними природними дубовими деревостанами ДП «Харківська ЛНДС» є дуже низьким і коливається в межах 45–61 % залежно від класу віку. Середньозважене значення показника використання лісорослинного потенціалу становить лише 54 %. Резерв підвищення продуктивності досліджуваних деревостанів за результатами проведених розрахунків становить 2780,8 тис. м³.

Результати аналізу матеріалів лісовпорядкування (повидільної таксаційної бази даних станом на 01.01.2017р.) свідчать, що найбільший запас стовбурової деревини виявлено в деревостанах віком 100 років з участю дуба в їх складі 9 одиниць – $243 \text{ м}^3 \cdot \text{га}^{-1}$. У деревостанах з участю дуба в їх складі 8 одиниць запас є меншим на 2 %, 10 одиниць – на 5 % та 7 одиниць – на 7 %. Установлено, що склад деревостанів суттєво впливає не лише на запас, але й на їхній стан, зокрема санітарний. Частка дерев дуба 1 категорії санітарного стану (без ознак ослаблення) є найбільшою в природних дубняках з участю дуба в їх складі 8 одиниць, а найменшою – в чистих за складом природних дубових деревостанах. Середній індекс санітарного стану дуба в досліджуваних природних дубових деревостанах різного складу коливається в межах 1,75–2,42 бала. Найкраще його значення відмічено в природних дубняках з участю дуба в їх складі 8 одиниць, а найгірше – в чистих за складом природних дубових деревостанах. Всі деревостани за станом характеризуються як «ослаблені», а ступінь їх пошкодження як «слабкий».

Найменші частки ділових стовбурів дуба відмічено у природних дубняках з участю дуба в їх складі 8 одиниць та чистих дубняках – відповідно 40 % і 31 % від загальної кількості. У всіх досліджуваних деревостанах з участю дуба в складі 9 одиниць частка ділових стовбурів дуба була майже однаковою 53–60 % від загальної кількості. Частка ліквідної дубової деревини становить в межах 85–91 % від загального запасу деревостанів, а найбільшу її частку відмічено в чистих за складом дубняках. В абсолютних значеннях її значення коливається в межах 207–259 $\text{м}^3 \cdot \text{га}^{-1}$. Серед ліквідної дубової деревини частка ділової деревини становить 21–48 %, дров'яної – 44–70 % та ліквіду з крони – 8–10 % від загального обсягу. Найменшу частку ділової деревини і водночас найбільшу дров'яної деревини відмічено в чистих за складом природних дубових деревостанах. Серед ділової дубової деревини найбільша частка належить грубій деревині – 58–85 % від загального обсягу. Частка середньої деревини становить 15–41 % і дрібної – лише 1 % від загального обсягу.

Таким чином, провівши детальний аналіз, ми дійшли до висновку, що під час ведення господарства в природних дубових деревостанах необхідно відповідними лісогосподарськими заходами (рубками догляду) забезпечувати формування мішаних за складом насаджень з участю дуба в їх складі 9 одиниць. Такі деревостани у віці 100–110 років вирізняються вищою продуктивністю, відносно кращим санітарним станом, більшою кількістю ділових стовбурів дуба, а, відповідно, й якіснішою товарною структурою. Крім того, мішані за складом деревостани сприятимуть також збереженню біорізноманіття в дубових лісах регіону та більш ефективному виконанню покладених на них важливих еколого-захисних функцій завдячуючи своїй стійкості та довговічності.